

SEBŐK MELINDA

Radnóti Miklós szemléletváltása a babitsi hagyomány útján

„EGYETÉRTVE VELE S ELLENTMONDVA NEKI, Ő VOLT MINDIG
A MÉRTÉK ÉS A PÉLDA.”¹

„Az elefántcsonttorony költői még daloltak, gazdag rímű s ritmusú verseik még mindenki fülében ott csengtek, amikor gyöngé hajításában már jelentkezett a változó kor változó világszemléletének költészete egy új írócsoportban. [...] A cél, ahová érkezni akartak, még bizonytalan volt előttük, de a törekvés élesen megnyilatkozott a mától való elszakadás vágyában. De az idők még nem voltak elég érettek, s a korai hajítás még a régi fa gyökeréből sarjadt.”² – így jellemezhető a fiatal avantgárd költők törekvése az 1920-as években – s Radnóti is ehhez az írócsoporthoz csatlakozott az 1928 című folyóiratával, majd a Kortárs című, a Nyugat szelleme ellen lázadó lap szerkesztésével. Az avantgardista nézeteket valló fiatal Radnótinak azonban rá kellett jönnie, szemléleti váltásra van szüksége ahhoz, hogy igazán elismert költővé váljon, s a Nyugat befogadja. Pályája elején tehát Radnóti szemben állt Babitscal, később azonban semmire sem vágyott jobban, mint arra, hogy Babits felfigyeljen rá. Az itt betűhíven közölt, 1931 októbere és 1936 februárja között írott, Babits Mihálynak címzett öt Radnóti-levél³ – melyek közül három Szegeden, kettő pedig Budapesten keletkezett – azt bizonyítja, hogy Radnóti mindig is szerette volna, ha elismeri őt a két világháború közötti magyar irodalom egyik legnagyobb költője.

A fiatal Radnótinak már 1923-tól jelentek meg írásai a Mindnyájunk Lapjában és a Haladásban, majd 17 éves korában megjelent első verse *Ősz* címmel az Új Századokban. A Haladás és az Új Századok folyamatosan közölte verseit, ez utóbbiban jelentek meg *Megfutott a tél*, *Halálfej előtt*, *Rügyfakadás*, *Vágyak*, *Vergődés*, *A bolond és a hold* című költeményei. A Haladás közölte *Rózsa*, *Élet és balett*, *Jer ki velem*, *És jött az ősz* című verseit. 1928-ban a Mindnyájunk Lapjában jelent meg *Halál* című elbeszélése, melyben megörökítette apja halálát és születésének tragédiáját. Még ekkor létrehozta 1928 című folyóiratát, mely 600 példányban jelent meg, de csak két számot ért meg. A főszerkesztők között Radnótin kívül Reinhold Alfréd, Neugebauer Frigyes, Tamási György nevét is ott találjuk. A folyóirathoz írt bevezető tanulmányban Ráskay László a következőket fogalmazta

¹ Radnóti Miklós, *Napló*, Budapest, Magvető Könyvkiadó, 1989, 177.

² Raith Tivadar, *A vasbetontorony költői*, Magyar Írás, 1924/ 10., 105–106.

³ Radnóti Miklós összesen kilenc alkalommal írt Babitsnak. Az elküldött dokumentumok között az itt közölt öt levélen kívül két levélkártya és két képeslap található. A kéziratok mindegyike az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárában található.

meg. „Ezeknek a fiataloknak jussuk van arra, hogy érvényesítsék erejüket, hogy a ma életének szimfóniájában belezúgassák ifjúságuk harsogó szavát. A mai generációt az élet keménnyé kovácsolta. Elég erős ahhoz, hogy saját erejével küzdjön, s ne várjon a felfedezők jótékony támogatására.”⁴ A folyóirat tehát a fiatalok lázadását hirdette, ellentmondva a Nyugat hagyományainak, csakúgy, mint a Kortárs című lap 1929–30-ban, mely szintén a Nyugat szellemi élete ellen lázadó avantgardista folyóirat volt. A Kortárs írói Kassákot tekintették mesterüknek az avantgárd lázadás jegyében. Radnóti csak az első évfolyam szerkesztésében vállalt szerepet, s Vajda János főszerkesztésével Radnótin kívül Forgács Antal, József Attila, Berda József és Zelk Zoltán is szerepelt versekkel. A „két folyóirat-alapítási kísérlet között jelent meg a fiatal költők első antológiája: a Jóság”.⁵ Radnóti Miklós 12 verssel szerepelt az antológiában Vajda János, Forgács Antal, Wagner György mellett, olyan költők, akik a világháború árnyékában is emberek próbáltak maradni, „ami összehozta őket, és amit könyvük címül is választottak Jóság”⁶ – olvashatjuk az előszóban. Ezzel a kötetrel új nemzedék jelentkezett a magyar költészetben, „nemzedékké” szervezte őket a választott közös program és azonos „költői” életkoruk.

Radnóti még a kötet megjelenésének évében gimnáziumi érettségit tett, majd 1930 és 1934 között a szegedi egyetem magyar–francia szakos hallgatója lett. Még egyetemi tanulmányai megkezdése előtt, 1930-ban megjelent első verseskötete, a *Pogány köszöntő* a Kortárs kiadásában. 1931-től A Toll, a Fial Magyarországnak és a Szegedi Szemle is közölte verseit. 1930-tól Bálint György figyelt fel költői tehetségére. A szegedi egyetemen olyan kiváló tanárokkal találkozott, mint Zolnai Béla és Sík Sándor, akik a *Jóság* című kötetet olvasva már találkoztak Radnóti Miklós verseivel. Radnótit Szegeden különböző irodalmi hatások is érték, magyar klasszikusokat olvasott: Aranyt és Babitsot, de francia, német lírikusok és regényírók is felkeltették érdeklődését (Apollinaire, Cocteau, Valéry, Proust, Ivan Goll). Az 1930 őszi létrejövő Szegedi Fialatok Művészeti Kollégiumának tagja lett, de mindennél jobban vágyott Babits elismerésére. Személyesen is találkozhatott vele még az első levél megírása előtt, hiszen az 1925. december 23-án létrejött Vajda János Társaság irodalmi felolvasó esteket szervezett, ahol Radnóti is többször fellépett, de ott volt Babits mellett a kulturális élet több jeles képviselője is: Bálint György, Illyés Gyula, Kassák Lajos, Sík Sándor, Szabó Lőrinc, Szerb Antal.

Ilyen előzmények után, 1931 októberében küldte el Radnóti első levelét 10 versével együtt Babits Mihálynak, aki ekkor Móricz Zsigmonddal együtt szerkesztette a Nyugatot.

„Mélyen tisztelt Szerkesztő Uram; ⁷

Ön legutóbbi kézírataimat visszaküldte, hogy időközben kötetben megjelentek⁸ és kért, hogy ujakat küldjek. Mindenekelőtt bocsánatát kérem Szerkesztő Uramnak, hogy

⁴ Pomogáts Béla, *Radnóti Miklós*, Budapest, Gondolat Kiadó, 1984, 13.

⁵ Pomogáts, i. m., 14.

⁶ Kenyeres Zoltán, *A „harmadik nemzedék” fogadtatása*, Irodalomtörténeti Közlemények, 1967/3., 275.

⁷ A levél kéziratának lelőhelye: OSzK Fond III/1031/1. – A levél kézzel írott tintairás. Dátum csak a szöveg alatt található. Radnóti rendszerint eltévesztette az u és ü hangok hosszúságának a jelölését, legfőképp az új és a küld szavakban.

⁸ Radnóti még az *Újmódi pásztorok éneke* megjelenése előtt küldött verseket Babitsnak, de a kötet 1931 tavaszán megjelent a Fial Magyarországnak kiadásában.

a közben könyvben megjelent kéziratokat nem kértem vissza, ennek az a magyarázata, hogy a könyvet (*Ujmódi pásztorok éneke*) rögtön, megjelenése után rádióközöreléssel elkobozták⁹ s így csak néhány kritikai példány jutott olvasó elé.

Most küldök tíz újabb verset,¹⁰ melyek sehol sem jelentek meg még, természetesen.

És olvasom a *Nyugatban*, hogy Szerkesztő Uram fiatal lírikusokból antológiát állít össze. Szerkesztő Urnak birtokában van eddig megjelent két verseskönyvem, a *Pogány köszöntő* 1930 és az *Ujmódi pásztorok éneke* 1931. Nagyon kérem Szerkesztő Uram, hogyha személyemről az antológiával kapcsolatban szó lehet,¹¹ ne feledkezzék meg rólam.

Várom Szerkesztő Ur válaszát és bocsánatát kérem zavarásomért. Tisztelettel üdvözlő

igaz híve

Radnóti Miklós

Címem: Szeged, Egyetem, Bölcsészeti kar, Szukováti tér

Szeged, 1931. X. 27.”

Babits ekkor még nem közölt Radnóti-verseket a *Nyugatban*, hiszen elutasította a fiatal költő avantgárd nézeteit, akit a Kortárs szerkesztése sem segített ahhoz, hogy a *Nyugatban* szerepelhessen. 1931-ben a *Fiatall Magyarországnak* kiadta Radnóti második kötetét az *Ujmódi pásztorok énekét*, melyben a bukolikus-idilli képeket még az expresszionista látásmód alakította. Radnóti számára azonban az igazi elismerést a *Nyugat* jelentette, ezért 1932. november 17-én újabb levéllel kereste meg Babitsot.

„Szegedi Fialok
Művészeti Kollégiuma
Szeged, Tisza Lajos körút 37.

Mélyen tisztelt Szerkesztő Uram;¹²

könyvem december elején megjelenik¹³ és ezért nagyon kérem Szerkesztő Uram – Ön meg is ígérte, mikor utoljára otthon jártam – hogy a *Nyugat* november 16.-i vagy elsejei számában hoz verset tőlem.

Tegnap láttam, hogy a 16.-i számból sajnos kimaradtam, így nagyon kérem Szerkesztő Uram, ha mód van rá, az elsejei számban jöjjön írásom.

Előre is hálásan köszönöm. Tisztelő, igaz híve

Radnóti Miklós

Szeged, 1932. november 17.”

⁹ 1931. április 11-én házkutatást tartottak nála, s verseskönyvének maradék példányait elkobozták vallásghalászás és szeméremszétség vádjával.

¹⁰ Az *Estefelét* már ekkor elküldhette, Babits azonban még nem közölte verseit, Radnóti csak 1932-től jelent meg a *Nyugatban*.

¹¹ Az *Új anthológia* 33 költő száz versét tartalmazza. Babits ír hozzá előszót, melyben elismeri Ilylyést, Sárközit és Szabó Lőrincet, de Radnótit nem említi.

¹² A levél kéziratának lelőhelye: OSzK Fond III/1031/2. – A levél kézzel írott tintaírás a Szegedi Fialok Művészeti Kollégiumának nyomtatott fejléces levélpapírján. Dátum a szöveg alatt található.

¹³ A *Lábadózó szél* 1933 februárjában jelent meg, a verseskönyv tervét azonban már 1932 áprilisában írott levelében is említi. Buday György 20 fametszetet is ígért a kötethez.

1932. december 1-jén jelent meg először Radnóti a Nyugatban *Estefelé* című versével. A vers közzlése még nem jelentett igazi „belépőt”, a fiatal költő mégis azonnal hálás köszönőlevelet írt Babitsnak, melyben a *Lábadozó szél* című kötetének elküldését is ígérte.

„Szegedi Fialatok
Művészeti Kollégiuma
Szeged, Tisza Lajos körút 37.
Szeged, 1932. dec. 2.
Mélyen tisztelt Szerkesztő Uram,¹⁴

nagyon köszönöm, hogy új könyvem megjelenése előtt hozta versem a Nyugatban.¹⁵
A könyvet

két-három hét múlva szeretettel küldöm. Tisztelettel üdvözlí
igaz híve

Radnóti Miklós”

Radnóti legközelebb csak két évvel később szerepelt a folyóiratban. Babits tehát már 1932-ben lehetőséget adott a Nyugatban való szereplésre, a fiatal lírikus mégsem volt megelégedve a vers kiválasztásával, hiszen sokkal jobb alkotásokat is elküldött a mesternek. Az *Estefelé* valóban nem volt a legszerencsésebb bemutatkozás, hiszen a népiességgel kísérletező tájvers nem tartozott a legsikerültebb művei közé:

*Két bokor játszott később
Mocogva máriást,
Lapjaik pattogtak
S fölhangzott nevetésök.*

*Ültem. Köröttem
Leültek a rózsák
És rámszuszogtak.*

Radnóti harmadik kötete a *Lábadozó szél* 1933-ban jelent meg a Szegedi Fialatok Művészeti Kollégiuma kiadásában. Ennek a kötetnek komoly visszhangja volt: Bálint György a Pesti Naplóban, Forgács Antal a Korunkban, Tolnai Gábor az Erdélyi Helikonban, Baróti Dezső a Hétfői Rendkívüli Újságban, Vajthó László a Napkeletben, Gáspár László a szegedi Egyházi Híradóban dicsérő kritikát írt. A Szegedi Hírlap azonban már beszámolt arról, hogy Radnóti legnagyobb problémája a kifejezés, s Babits is súlyos kritikával illette a kötetet a Nyugat 1933. február 16-i számában. Radnóti 1931. november 20-án írta *Szél se fúj már itt* című versét, melyet Babits kigúnyolt a *Lábadozó szélről* írt, hibákat elemző véleményében: „Ebben a költészetben a Kraftausdruckok pótolják az erőt, a pongyolaság a spontánságot, paraszti születés a hivatottságot, s a fenegyerekség a tehetséget”.¹⁶ Babits kritizálta Radnóti népiességét is, nem tudván azt, hogy Radnóti csak imitálta az újnépies hangot. Babits négy ponton is bírálta Radnóti verseit: újnépességét, kifejezésmódját, sza-

¹⁴ A levél kéziratának lelőhelye: OSzK Fond III /1031/ 3. – A levél kézzel írott tintairás a Szegedi Fialatok Művészeti Kollégiumának nyomtatott fejléces levélpapírján.

¹⁵ A *Lábadozó szél* csak 1933 februárjában jelent meg a Dóczy György címlapgrafikájával.

¹⁶ Babits, *Könyvről könyvre*, Nyugat, 1933/4., 239.

badverseit és ideológiáját. Radnótit nagyon bántotta Babits véleménye s az is, hogy Bálint Györgynek a Babits-kritikára válaszul írott cikke csak két hónappal a vártnál később az 1933-as áprilisi Nyugat-számban jelent meg, melyben megjegyezte: „Radnóti új kötete feléle mutat az értékes fiatal költő eddigi rövid fejlődési vonalában”.¹⁷ Radnóti 1934 augusztusában *Naplójában* is feljegyezte, mennyire fájó számára, hogy nem vívhatta még ki Babits elismerését: „Ma csak úgy belepislantottam az új Nyugatba a Városi Nyomdánál. Babits ír a Vajda János Társaság-féle antológiáról. Vas és Weöres nevét említi csak. Az agg koszorús nem szereti a kényelmetlenül nagy tehetségű fiatal költőket. Azaz engem. Szörnyű így talajtalanul élni”.¹⁸ Ezt a csalódást csak némiképp ellensúlyozta, hogy Ignotus még külföldi emigrációjából is pozitívan reagált a kötetre. Babitsnak igaza volt abban, ahogyan Radnóti akkori verseit esztétikailag megítélte, s abban is, ahogyan szigorú kritikájával az új magyar költészet minőségét óvta. Ferencz Győző figyelt fel rá, hogy Sík Sándor is beszélt Radnóttal a *Lábadozó szél* című kötetéről, s Radnóti 1933. március 22-i leveléből tudható, hogy Sík Sándor is hiányolta a „mondanivalót” Radnóti verseiből, ezért hívta fel figyelmét az új klasszicizmus eszményére. Vagyis Sík Sándor pontosan azt vallotta, amit Babits is hiányolt: a klasszicista értékeken nyugvó költői hagyományt.¹⁹ Babits éles kritikája és Sík Sándor beszélgetése indították el tehát a költőt a változás útján: Radnóti tudta, hogy a stílusváltás irodalomtörténeti szempontból is fontos számára. Az 1934. január 23-án keletkezett levéllel már olyan verseket küldött, melyekben néhol időmértékes sorok is fellelhetők.

„Mélyen tisztelt Szerkesztő Uram,²⁰

mellékelten küldök három verset a Nyugat számára.²¹ Eolvasásukat előre is hálásan köszönöm és kérem, ne haragudjék, hogy zavartam.

Tisztelettel üdvözli igaz híve:

Radnóti Miklós

Budapest, 1934. jan. 23.

V. Lipót körút 5. II. 7.”

Valószínű ennek a levélnek volt köszönhető, hogy 1934 augusztusában két verse is szerepelt a Nyugatban: *És kegyetlen*, *Férfivers* című költemények. Az 1935-ös *Újhold*-kötet már szemléletváltozást mutatott. 1933-tól Babits a Nyugat egyedüli főszerkesztője, Radnóti 1935-től a folyóirat munkatársa lett, így folyamatosan jelentek meg költeményei: 1935-től 1941-ig mintegy 30 versét és több tanulmányát közölte a lap. 1935 februárjában rögtön három verssel is szerepelt (*Október délután*, *Vénasszonyok nyara*, *Esti mosolygás*), de később olyan jelentős verseit lehetett olvasni a Nyugatban, mint *Huszonnyolc év*,

¹⁷ Bálint György, *Kisebb bírálatok. Radnóti Miklós: Lábadozó szél*, Nyugat, 1933/8., 498.

¹⁸ Radnóti Miklós, *Napló*, i. m., 14.

¹⁹ Radnóti tisztában volt költészetének hiányosságaival, az *Ikrek hava* című írásában megjegyzi: „Nem, még nem vagyok költő. [...] Még nagyon foglalkoztat a nyelv, akadályokat gördít elém [...] Még érezni a versen, hogy írták. Még sok benne a mutatvány, a bűvészet”. *RADNÓTI Miklós művei*, Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1982, 520.

²⁰ A levél lelőhelye: OSzK Fond III/1031/4. – A levél kézzel írott tintairás, a rektón a költő ceruzairása: „V. Lipót körút 5. II. 7.”, valamint a verzón: „Radnóti Miklós”. Dátum a szöveg alatt található.

²¹ Az elküldött versek közül kettő meg is jelent a következő számban: a *Férfivers* és az *És kegyetlen*.

Parton, Koranyár, mindemellett a folyóirat Radnóti Kassák Lajosról és Toldalagi Pálról írt tanulmányait is megjelentette. Radnóti verseit Babits nézőpontja alakította, alávetette magát befolyásának. Persze nem vette át teljesen Babits stílusát; volt neki sajátja. Babits költői szempontjai hatottak rá, és hozzásegítették, „hogya a múltban találja meg alkotói törekvéseinek bő vizű forrását”.²² A szemléletváltozás első jelei már az Újholdban is fellelhetők, de legfőképp az 1936-os *Járkálj csak, halálraítélt!* kötetben mutatkoztak meg. Radnóti teljes tudatossággal kezdte kiaknázni az időmértékes verselés iránti tehetségét, ami hozzásegítette, hogy ne csak átvegye, de újra is teremtsen a klasszikus művészet változatos formakultúráját. A *Járkálj csak, halálraítélt!* már az antik művészet különböző formáit mutatta, a költő tudatosan használta Horatius, Tibullus, Vergilius formakultúráját, és az avantgárd hatásai mellett (Apollinaire) felfigyelt Rilke dallamos verseire és Trakl szimbolizmusára is. Radnóti tudatosan vállalta Babits klasszicista programját, amely költészetébe jelentős változásokat hozott: visszatért a kötött formához, újra hagyományos rím-szerkezeteket, sőt klasszikus verselést, (időmértéket: tiszta hexametert, disztichont, szapphói strófát, anakreóni jambust) alkalmazott, képi világa és versmondata is átalakult. Az antikvitáshoz való visszatérés nemcsak műfaji, hanem formai szabályokat is jelentett. Nagy műgonddal kidolgozott metaforákat, hasonlatokat használt: „azokat a groteszk és naturalista hasonlatokat vagy metaforákat, amelyeket Babits Mihály »Kraftausdruckok«-nak nevezett, arányos és tiszta szóképek váltották fel”.²³ A klasszicista hagyományokhoz való visszatérésnek egyik bizonyítéka a felvilágosodás irodalmából, a görög versformákat (szapphói, alkaioszi, aszklepiádeszi strófákat) alkalmazó, a horatiusi „aurea mediocritas” és a „carpe diem” elvét egyaránt mértéknek tekintő Berzsenyi Dániel tisztelete is. Radnóti 1936 februárjában ismét levéllel kereste fel mesterét, hogy Berzsenyi halálának 100. évfordulójára írott tanulmánya megjelenhessen a Nyugatban.

„Mélyen tisztelt Szerkesztő Úr,²⁴

ne haragudjék, hogy levéllel zavarom, de ma hiába kerestem személyesen, ezért választom ezt a megoldást.

Mellékelten küldök egy „Naplójegyzetet” Berzsenyi halálának 100 éves évfordulójára²⁵ és kérem Szerkesztő Urat, hogyha megfelel, közölje a Nyugatban.²⁶

Nagyon kérem, ne haragudjék kérésemért, de szeretném, hogyha Szerkesztő Úr a mellékelt levelezőlapon értesítene arról, hogy használhatja-e a cikket. Azért kérem ezt, mert hogyha a Nyugat nem közli, szeretném máshol értékesíteni, és a cikk most időszerű.

Még egyszer kérem Szerkesztő Urat, hogy ne haragudjék zavarásomért és mély tisztelettel köszöntöm;

Őszinte, igaz híve:

Radnóti Miklós

1936. február 6, csütörtök”

²² Ozsváth Zsuzsanna, *Radnóti Miklós élete és kora*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 2004, 112.

²³ Pomogáts Béla, *Az avantgarde-től a klasszicizmusig*, Új Írás, 1984/11., 110.

²⁴ A levél lelőhelye: OSzK Fond III/1031/6. – A levél kézzel írott tintairás.

²⁵ Radnóti Berzsenyi-esszéje személyes vallomás, hiszen Berzsenyit elődjének, példaképének tekintette.

²⁶ Radnóti Berzsenyi-tanulmánya 1936 márciusában jelent meg a Nyugatban.

A Berzsenyi-tanulmány elnyerte a szerkesztő tetszését, s azonnal közölte a folyóiratban. Radnóti antik hagyományokhoz való visszatérését, klasszicista stílusváltását Babits 1937-ben Baumgarten-díjjal jutalmazta, s az avantgárd lázadással felhagyó művész is hálás tiszteletadással tekintett elődjére. A beteg költőt meglátogatta esztergomi nyaralójában 1941 júniusában, melyről *Naplójában* is megemlékezett. Babits költői, emberi nagyságáról, megbecsüléséről vallott 1941. augusztus 5-én²⁷ írt naplófeljegyzésében: „B. M., az országos hírű költő hosszas szenvedés után, ma reggel fél 6 órakor Bpsten a Siesta-szanaszatóriumban meghalt. Ennyi. Az országos hírű költő. A »nagy magyar költő« sok lett volna még gyászújságban is? Nagyon magányosnak érzem magam. Nem voltam bizalmas barátja, de a tudat, hogy él, ha betegen is, hogy él... ki védi most már azt, [...] amit védeni kell. Kinek a tekintetét érezzük író jobbkezünkön?»²⁸

Babits halálára írt *Csak csont, bőr és fájdalom volt* című verssel „a nemzet fájdalomát tolmácsolta Babits ravatalánál. Az anyanyelvet, az eltávozott költő legszebb magyar szavait: a *göröngyöt*, a *fátyolt*, a *harangot*, a *gyöngyöt*, a *csillagot* és a *holdat* hívta a nyitott sír köré, mint gyászoló gyülekezetet”,²⁹ s belátta, hogy Babits jelentette a mércét az irodalomban, aki nélkül árvának tekinthető a jövőbeli költőnemzedék:

*árván maradtunk most a Művel itt.
Nagysága példa. És magasság.
És szédület. Szívet dobogtató. ...*

*Ki nézi most tollat fogó kezünket,
ha betegen, fáradtan is, de mégis...
ki lesz az élő Mérték most nekünk?
Hogy összetört már a fájdalom,
nézd, ezt a költeményt is.*

*Mit szólná hozzá? – lám az eljövő
költőnek is, ki félve lép még,
most már a Mű a mérték.*

*S nem érti árvaságunk,
Ha bölintünk: halott már...³⁰*

²⁷ Radnóti feljegyzése nem egészen pontos: ő is a Nyugat szerkesztőségében értesült Babits haláláról, majd a 8 Órai Újságban olvasta a tévesen közölt időpontot. Babits valójában 1941. augusztus 4-én halt meg valamivel éjjel előtt, a Kerepesi úti temetőben temették augusztus 7-én.

²⁸ Radnóti, *Napló*, i. m., 177.

²⁹ Pomogáts, *Az otthonkereső költő* = In: *A költészet szigettengere*, Budapest, Littera Nova Kiadó, 2004, 44.

³⁰ Radnóti, *Csak csont és bőr és fájdalom*, R. M. *Összegyűjtött versei és versfordításai*, szerk., Domokos Mátyás, Budapest, Osiris Kiadó, 1999, 193.

0
 Mejen kintelt herkehto' Kraam, ^①

Öm legntobb: keiratai-
 mat uita hildta, hon idelöörben kötetben mejielentel s' k'et
 hon u'atkat küidjok. Müdenekellööt boosánatát kérem her-
 kehto' Kraamnak, hon a köiben könyvben mejielent keirata-
 tokat uen ke'lem u'itna, emek an a maanarata, hon a
 könyvet (Nyúodi Páirtvorok Eueke) röltön, mejielentel után
 rádiókönyvétel ellöborták s' ig' csak u'itány kritikai p'ellöör
 j'itö' olvasó' élé.

hon hildöök h'x u'at'k verset, mejel sehol sem jö-
 lentek me' me'j, k'erminekem.

S' olvasom a Nyugattban, hon herkehto' Kraam fá-
 tal lirikusotöböt autológiát állit' ö'ne. herkehto' Kraam
 bitokában van eddig mejielent két verseskönyvem, a
 Poedüny körvöntö" 1920, s' an Nyúodi Páirtvorok Eueke 1921.
 Na'om kérem herkehto' Kraam, honha keuifemröl an auto-
 logiával kapcsolatban ö'ö' lehet, ne feledkerrel me'j ro'kam.

Vá'om herkehto' Kr válanát s' boosánatát
 kérem zavarásomért. T'ittelekkel üdvö'li
 igaz hibe

Raduóti Lilló

Címem: Szeged, Ege'etem, Bölcsész'et' kan, h'uková' h'i

Szeged, 1921. X. 27.

SZEGEDI FIATALOK
MŰVÉSZETI KOLLÉGIUMA
SZEGED, TISZA LAJOS KÖRUT 37.

Ujfen tirkelt herberts" uram,

konyvem december eleji megjelent e
erent nagon keiem herberts uram, - On meg is jate, unkor utol-
idra othon jartam - hoz a Nyugat november 16.-i vag elejei
kaimaban hoz verset tolem.

Tegnap litam, hoz a 16.-i kaimbolosaj-
nos kimaradtam, if nagon keiem herberts uram, ha mid van ra,
an elejei kaimban joton lasom.

Izar hibe

Elöre is halasan kovöröm. Tirkeli,

Raduoti Millo

szeged, 1932. november 17.

SZEGEDI FIATALOK
MŰVÉSZETI KOLLEGIUMA
SZEGED, TISZA LAJOS KÖRÜT 37.

Szeged, 1932. dec. 2.

Mélen körték kerberts' unam,

magyelen se elote kotta vessem a Nympattan. A könyvet
két-három hét múlva szeretettel küldöm. Tisztelettel üd-
völi

Így híve
Radnóti Miklós

Ujfen tirtelt belesito koam,
melleelten kuldor harom veset a Nijugat namara.
elohrasasukat előre is határan mefiononóm s
Eien, ne haragudjél, hoy zavartam.

Tirtelket üdovili igaz híve:
Radnoti Mihály

Budapest, 1924. jan. 23.

V. Lipót ~~1924~~ 5. 11. 7

Ujfen hírtelt Székely úr,

ne haragudjék, hogy levéllel zavarom, de ma hiába se-
restem nemetesen, ezt választom ezt a megoldást.

Mellettekén mindkét egy "Naplójezet" Bersegyi halála-
nak 100 éves évfordulóján s' kérem Székely urat, hogy
ha megfelel, körölje a Nyugatban.

Nagyon kérem, ne haragudjék kérem, de szeretném, hogyha
Székely úr a mellékelt levelezőlapon írtatna arról,
hogy használhatják-e a cikket. Azt kérem, hogyha
a Nyugat nem költi, szeretném máshol írtatni, s'
a cikk most időszerű.

Még egyszer kérem Székely urat, hogy ne haragudjék
zavarásomat s' még tisztelettel köszöntöm;

Önzár, igaz híve:

Radnóti László

1936. február 6, szentotó